

פרשת בלק

עמוס ואבטיחים היו צמד מילים נרדפות בשכונה הדרומית. עמוס היה משכים בשחר, נוטל את אתונו הותיקה, מעמיס עליה את האבטיחים הכבדים, ופונה לעבר השוק. שם היה לו דוכן קבוע, בו היה ניצב וזועק בקול ניחר מאכילת אבטיחים, 'אבטיח, אבטיח אדום! רק היום!'

לילה אחד פונה האתון החביבה אל אחד השכנים של עמוס, 'תעשה לי טובה, שכן יקר. כתפיי שחו ממשא האבטיחים, לא אוכל כך להמשיך ולעבוד. תשוחח עם עמוס אדוני, תשכנע אותו להוריד קצת'. השכן היה בטוח שאתונו של בלעם יצאה מדפי התנ"ך הקמוט והצהוב שבמדף.

'אם את יודעת לדבר יפה כל כך', הקשה השכן, 'מדוע שלא תפני ישירות לעמוס, ותודיעי לו שאת לא מוכנה לסבל הזה? ז'ה מה שחסר לי', השיבה האתון בחיוך מר, 'שאדוני יודע ליכולת הדיבור שלי. הוא עוד יאלץ אותי לעמוד במקומו בדוכן, ולצעוק 'אבטיח, אבטיח אדום! רק היום'..

בפרשתנו יש גם סיפור דומה, עם אתון שפתחה את פיה, אולם הפעם היא לא התביישה כלל; היא היתה מוכנה להתמודד ולהתווכח חזיתית עם הרוכב. ומעשה שהיה כך היה:

לאחר שעם ישראל ניצח כמה מלכים חזקים, בלק מלך מואב התחיל לפחד, כיצד מתמודדים עם העם הזה?..

עד שנפל במוחו הפתרון: לקרוא לבלעם, נביא אומות העולם - הידוע כאיש אשר ניתנו לו מלמעלה כוחות מיוחדים ועל טבעיים - על מנת שיבוא ויקלל את עם ישראל.

בלעם יצא לדרך עם אתונו הנאמנה. אך לפתע, תוך כדי רכיבה במקום צר, אתונו רבצה תחתיו עקב ראיית מחזה מבהיל ומטיל אימה - "מלאך השם ניצב בדרך וחרבו שלופה בידו".

בלעם שלא 'זכה' לראות את המלאך, כעס על אתונו ואף היכה אותה; 'מדוע היא לא ממשיכה ללכת'? רתח מזעם.

"ותפתח האתון את פיה.. ותאמר: מה עשיתי לך?"

לאחר מכן ה' גילה את עיניו של בלעם; או-אז הבין מדוע האתון עצרה מלכת. בסופו של דבר, בלעם הפנים שהוא נמצא ברשותו של הקב"ה, מבלי יכולת לקללם.

הסיפור הסתיים בכך שהוא אף בירך את עם ישראל בברכות נעלות במיוחד. כאן מתעוררת השאלה:

האם ראוי להנציח את שמו של אחד מהרשעים הללו?

כיצד ייתכן שהפרשה נקראת על שמו של בלק, שונא ישראל, ששנאתו לעם היהודי היתה יותר מכל השונאים! דבר הנוגד את הכלל ההלכתי: "שם רשעים ירקב"!

המפתח להבנת הדברים, נמצא בדין איסור הזכרת שם עבודה זרה. לדוגמא, אסור ליהודי לומר לחברו 'תמתין לי על יד עבודה זרה פלונית', שכן, על יד כן הוא נותן לה חשיבות ומשנה תוקף. אולם, למרות האיסור להזכיר שם עבודה זרה, אם מדובר על עבודה זרה הכתובה בתורה - מותר להזכיר את שמה. שכן, שהתורה הזכירה אותה, היא כבר בטלה..

ניתן להגדיר זאת ולומר, כי ישנם שני אופנים בהזכרת שם עבודה זרה: אופן ראשון - הזכרה סתמית או לשם צורך מסוים, והיא אסורה. שכן, ברגע שהיהודי מזכיר את העבודה זרה, אף ללא צורך, היא מקבלת משנה תוקף וחשיבות.

אופן שני - הזכרה בהקשר של זלזול עמוק לעבודה זרה. אופן זה, לא זו בלבד שאינו אסור, אלא יתירה מזו: הוא רצוי ואף גורם לביטול והכחדת העבודה זרה.

זהו בדיוק האופן בו מוזכרת עבודה זרה בתורה: תמיד זה יהיה בהקשר לכך שהיא אינה מסייעת לעובדיה, או בהקשר לכך שבני ישראל נענשו לאחר שעבדו אותה.

התורה מדגישה על ידי כך, את הריקנות של העבודה זרה; עד כמה היא שקרית, חסרת תוכן ומשמעות.

כמו כן כאשר יהודי מזכיר את העבודה זרה (באותו אופן) הכתוב בתורה אין בכך שום איסור, ואדרבה.

כעת ניתן להבין את שמה של הפרשה, בלק. כאשר מזכירים את 'בלק' בתור שמה של פרשה בתורה, אנו מזכירים זאת באותו אופן שהתורה מזכירה זאת: ביטול, זלזול וגנאי. אופן זה – מותר, ואף רצוי!

ובקראנו פסוקים אלו בתורה, מבחינים אנו שהסיפור לא נגמר בכך שתכניתו של בלק נגזזה; אדרבה, כתוצאה מכוונותיו, בסופו של דבר, עם ישראל אף הרוויח מכך ברכות נעלות ביותר.

ועד שבסיום נבואתו של בלעם, הוא התנבא אודות עתידם של ישראל באחרית הימים.

זה בדיוק מה שיהיה לעתיד לבוא: אומות העולם ישתמשו עם חוזקם ותוקפם לא על מנת לנסות לשלוט על עם ישראל, אלא להיפך: על מנת לסייע ולעזור לנו.

זהו אם כן הלקח שנלמד מהפרשה:
ההזכרה - מבטלת;
לברכה אף גורמת!

